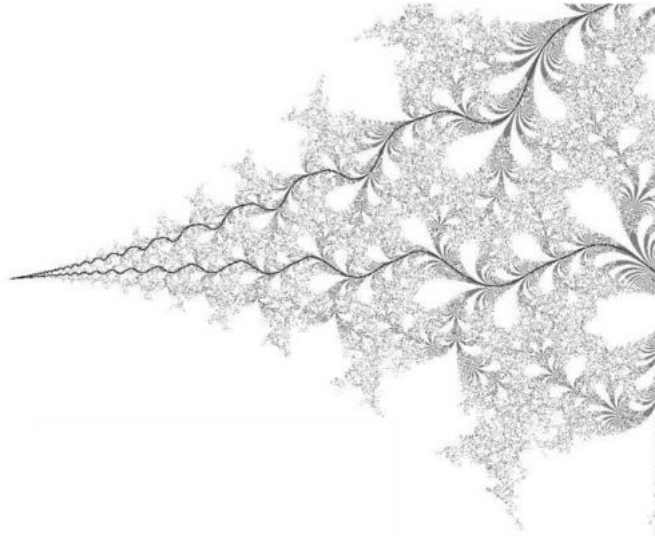

Självorganiseringen en negligerad faktor i dagens värld

I mitt senaste inlägg refererade jag till den nya vetenskapen som förtjänstfullt presenterats av SVT i Vetenskapens Värld. Jag konstaterade också att alla dessa nya upptäckter haft mycket liten påverkan på integreringen mellan naturvetenskaplig och humanistisk forskning. Under den tid som gått sedan jag skrev senast har särskiljandet blivit än mer markerat. Dagens forskningspolitik har blivit allt mer teknisk, mer enkelriktad, mer ytlig och mer kommersiell.

Forskningen förlorar därmed – i sin jakt på kommersiella framgångar – allt mer människan och samhället som sådant ur sikte. Eftersom vi ännu inte till fullo insett den fundamentala betydelsen av de upptäckter som presenterades i SVT-programmet kommer vi att förlora mark jämfört med andra länder.

De nya insikter som presenterades ökar inte bara förståelsen för naturen. De kommer på sikt att göra det möjligt att beskriva människans unika socialitet på ett nytt sätt. De visar upp evolutionen i ett nytt ljus. Helt nya möjligheter för välfärd och trygghet, som vi tidigare inte sett, öppnas därmed upp. Några enkla påpekanden kan illustrera detta.

Två nya böcker av Franz de Waal, "Empati" och Michael Tomasello, "Därför samarbetar vi" visar hur vår framgång i evolutionen uppstått genom vår förmåga till "samarbeten". Framgången har inte, så som ofta hävdas i den politiska debatten, uppstått genom insatser av enskilda starka individer eller genom att så kallade entreprenörer fritt kunnat göra vad de vill. Naturen handlar inte heller om en evig kamp för överlevnad, som man så ofta inom ekonomin refererar till. Naturligtvis är konkurrens om födan i naturen en viktig faktor för *individernas* överlevnad, men en *art* kan inte överleva enbart genom konkurrens. Det handlar inte om att vara bäst. Socialiteten, och självorganisationen, är nyckeln för att förstå evolutionen.

Det är således inte planer, kontroller, ledare, ekonomiska styrsystem, incentives, bonusar, regleringar etc som gör att vi fungerar väl tillsammans. Tvärtom. Både de Waal och Tomasello konstaterar att sådana faktorer i hög grad försvårar samarbetet.

Detta är inget nytt. Just detta vet vi alla. Vi vet att livet inte skulle fungera om vi inte gick utanför sådana system. Och det gör vi. Både på gott och ont. Visst uppstår korruption och kriminalitet men mänskligt samarbete skapar också det goda, det sköna och det effektiva. Det gäller för oss alla och våra politiker att veta tillräckligt mycket om vad som leder till vad. Här finns det många myter som borde punkteras av en god forskning.

Närmare femtio års praktiska erfarenheter, som stöds av de Waal och Tomasello, visar exempelvis att "Samarbete" kräver självständighet, egen vilja, egna överväganden, egna val och omdömesförmåga av deltagarna. Men "Samarbete" kräver också behärskning, solidaritet och ansvarstagande. För att klara denna balans är det viktigt för alla som deltar i olika samspel att få korrekt information och ett relevant underlag för sina ställningstaganden.

Men detta är inte fallet. I dag satsas istället stora resurser på att "få människor att" omfatta den ena eller andra sanningen eller att agera på ett bestämt sätt. Sådana försök minskar självständigheten och försvårar alltså en konstruktiv självorganisation och ett bra samarbete. Sådana försök döljer också vad som är värt att veta om självorganiseringen som fenomen.

De Waals och Tomasellos forskning öppnar nu upp för en helt ny humanistisk forskning som utgår från den "nya" naturvetenskapen. Genom att studera självorganisation är det möjligt att öka förståelsen för vad som de facto styr och befämjar mänskligt samarbete och vad som verkar kunna blockera och pervertera det.

En sak är fullständigt säker. Den strategi som i dag är förhärskande, och som Deming en gång förkastade, – "Management by numbers"– fungerar inte. Det räcker med att höra GW Persson i "Veckans brott" för att förstå det. Det är inte genomströmningen av ärenden som skall prioriteras, utan själva polisarbetet. Om man vill gå djupare i saken kan man läsa SE Liedmans nya bok "Hets" där han beskriver vådan med det han kallar "pseudokvantiteter" inom forskning och utbildning. Dagens "management" har i dessa fall totalt hamnat fel.